

Донецька обласна державна адміністрація
Департамент освіти і науки
Донецький обласний палац дитячої та юнацької творчості

Соціальна компетентність як складова успішної життєдіяльності особистості

Слов'янськ – 2024

Донецька обласна державна адміністрація
Департамент освіти і науки
Донецький обласний палац дитячої та юнацької творчості

Соціальна компетентність як складова успішної життєдіяльності особистості

*Друкується за ухвалою науково-методичної ради Донецького
обласного палацу дитячої та юнацької творчості
(протокол № 5 від 20.12.2024.)*

Укладачі:

Гриненко Олена Миколаївна, завідувач гуманітарно-науково-технічного відділу Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості, кандидат педагогічних наук, доцент
Скорописова Людмила Іванівна, керівник гуртка «Економічне краєзнавство», керівник творчої групи «Соціалізація вихованців в освітньому просторі закладу позашкільної освіти»

Інформаційно-методичний гайд містить теоретичний і практичний матеріал із формування соціальної компетентності у вихованців закладу позашкільної освіти.

Розрахований на методистів, керівників гуртків закладів позашкільної освіти та широке коло читачів, яких цікавить сучасна освіта.

ЗМІСТ

ПРЕФЕЙС	5
<i>1. Гриненко О.М.</i> Соціальна компетентність як складова успішної життєдіяльності особистості.....	6
<i>2. Аханкіна А.О.</i> Соціальні рольові ігри як засіб формування соціальної компетентності.....	14
<i>3. Скорописова Л.І.</i> Компетентнісний підхід щодо економічної соціалізації особистості.....	27
<i>4. Жикул-Черняк Є.С.</i> Соціальна активність як фактор формування громадянина- патріота.....	41

ПРЕФЕЙС

Категорія «компетентність» виступає як одне з основних понять модернізації змісту сучасної освіти. Одним із найбільш перспективних підходів у педагогічній науці сьогодні є компетентнісний підхід, який представляє такий вид змісту освіти, котрий не зводиться до знаннєво-орієнтаційного компоненту, а передбачає оволодіння досвідом вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей; передбачає спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток основних компетентностей особистості, тобто здатності вирішувати задачі у різних сферах діяльності на базі теоретичних знань.

Варто підкреслити: на сучасному етапі значною є увага педагогічної громадськості до компетентнісного підходу саме в позашкільній освіті.

Водночас, у сучасному соціокультурному просторі України актуальною є проблема підготовки молодої людини, здатної до самореалізації у професійній сфері, ефективної діяльності у суспільстві, соціальної взаємодії тощо. Отже, серед найбільш важливих компетентностей особистості будемо розглядати соціальну компетентність.

Соціальна компетентність — одна із базових життєвих компетентностей людини. Від рівня її сформованості залежить як успішна реалізація природного потенціалу кожної людини, так і розвиток, економічне зростання та добробут суспільства загалом. У часи реформування національної системи освіти й переходу до педагогіки партнерства особливо актуальним стає пошук нових методів формування соціальної компетентності в її оновленому змісті.

1. СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Гриненко Олена Миколаївна,
завідувач гуманітарно-науково-технічного відділу
Донецького ОПДЮТ,
кандидат педагогічних наук, доцент

Сьогодні в українській освітній практиці домінуючою є нова ідеологія освіти, що пов'язана з *компетентнісним підходом*. В основі концепції компетентності лежить ідея виховання компетентної людини, яка не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність.

Отже, метою компетентнісного підходу в освіті є практичне застосування набутих знань та досвіду.

Однією із найважливіших сутнісних ознак компетентнісного підходу в освіті є те, що освітній процес набуває максимально потужного соціалізаційного потенціалу. А виявляється це в тому, що освіта дає людині не просто знання і вміння, що вже вироблені в суспільстві і застосовуються, а формує в особистості здатність адаптації до нових форм соціального та технологічного функціонування. Саме тут людина тут перетворюється на єдність особистісно-творчого і суспільнопрогресивного.

Компетентність — динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Закон України «Про освіту»).

Компетентність передбачає комбінацію знань, навичок і ставлень.

Знання складаються з установлених фактів і чисел, концепцій, ідей і теорій.

Навички засвідчують здатність і спроможність людини виконувати необхідні дії, керувати процесами, використовуючи здобуті знання для досягнення результатів.

Ставлення характеризують як суб'єктивне сприймання особою ідей, ситуацій, інших людей і налаштованість щодо них, що обумовлює відповідну реакцію і поведінку.

У Законі України «Про освіту» подано перелік і визначено характеристику одинадцяти груп універсальних наскрізних ключових компетентностей, «необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності». Це:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна;
- навчання упродовж життя;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- громадянська та соціальна компетентності.

Громадянська та соціальна компетентності пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей. Як бачимо, соціальна компетентність визначена як різновид ключових компетентностей, що формуються всією системою освіти.

Поняття ***«соціальна компетентність»*** інтегрує терміни «соціальний», що походить від латинського слова «socialis» – товариський, суспільний, той, що належить суспільству, пов'язаний із життям та стосунками людей у суспільстві та «compete», тобто досконале володіння справою, знаннями.

У науковій літературі до визначення поняття «соціальна компетентність» використовується, переважно, *два підходи*:

- педагогічний;
- соціологічний.

Педагогічний підхід полягає в тому, що **соціальна компетентність** – це сукупність певних особистісних властивостей, потреб, здібностей, теоретичних знань, практичних умінь та сформованих навичок соціального мислення, мовлення, емоційно-мотиваційної та міжособистісної поведінки.

Із **соціологічної точки зору** соціальна компетентність розглядається, як здатність особистості орієнтуватися в різних життєвих ситуаціях, жити й ефективно працювати в суспільстві з ринковою економікою на основі сучасної базової методологічної, світоглядної, духовної, моральної, інформаційної культури. В означеному підході соціальна компетентність розглядається у тісному взаємозв'язку з такими особистісними характеристиками, як: громадянська спрямованість, соціальна відповідальність, міжособистісна толерантність, активність тощо.

Останнім часом у психології соціальна компетентність часто співвідноситься з поняттям «упевненість у собі». Так, на думку Г. Селевка, «соціальна компетентність – це наявність упевненої поведінки, під час якої різні навички у сфері взаємин з людьми автоматизуються і дають можливість гнучко змінювати свою поведінку залежно від ситуації».

Соціальну компетентність у сучасному суспільстві розуміють як здатність людини вибудовувати стратегії взаємодії з іншими людьми. Вона передбачає в однаковій мірі і засвоєння варіантів взаємодії з оточуючими, способів досягнення цілей, і розуміння суті того, що відбувається, і передбачення наслідків власних дій. Особливо важливий її «ментальний» аспект – усвідомлення соціального середовища, свідоме вибудовування взаємин з оточуючими людьми. Цим і визначається істотна роль закладів освіти у формуванні соціальної компетентності.

Щодо компонентів соціальної компетентності, можна сказати про різноманітність підходів до розуміння її структури. Водночас є певні спільні ознаки структури соціальної компетентності, а саме: вона має містити не лише знання, вміння, навички, а й здатності особистості, які забезпечували б її успішну діяльність, досягнення цілей у соціумі за допомогою конструктивних способів дій, готовність до здійснення цих дій.

Отже, ***структура соціальної компетентності має такі компоненти*** (О. Литовченко):

— **когнітивний**, вихованці повинні знати, чого і як прагнути, щоб уникнути суперечностей між бажаним і реальним, законним і протиправним, духовним і аморальним. Знання про те, як конструктивно діяти в різних життєвих ситуаціях;

— **емоційно-ціннісний**, передбачає здатність людини адекватно оцінювати та реагувати на емоційні прояви оточуючих і визначати відповідні власні прояви в процесі спілкування з іншими: здатність виявляти соціальні почуття: емпатія, довіра, поваг тощо. *Соціально компетентна особистість зорієнтована на суспільне благо, діє в інтересах інших людей, проявляє турботу про інших, як про саму себе. Ціннісні орієнтації утворюють вісь свідомості, що забезпечує стійкість особистості, прийнятність певного типу поведінки і діяльності;*

— **практично-діяльнісний**, передбачає здатність особистості ефективно взаємодіяти з оточенням, застосовувати соціальні знання і досвід; здатність доцільно поводитися у суспільстві, здатність до самореалізації індивідуального «Я» в межах суспільних вимог і морально-етичних принципів. Забезпечує особистості свідоме та активне виконання обов'язків, соціальних ролей на основі дотримання соціальних норм і правил.

Практично-діяльнісний компонент включає також здатність людини відстоювати і захищати свої інтереси, передбачає, що людина повинна нести відповідальність за себе, свої вчинки і ситуації, в які вона потрапляє.

Соціальна компетентність передбачає такі здатності:

— аналізувати механізми функціонування соціальних інститутів суспільства, визначаючи у них власне місце, проектувати стратегії свого життя з урахуванням інтересів і потреб різних соціальних груп, індивідуумів відповідно до соціальних норм і правил, наявних в українському суспільстві, та інших чинників;

— продуктивно співпрацювати з різними партнерами у групі та команді, виконувати різні ролі й функції в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати і керувати власними взаєминами з іншими;

— застосовувати технології трансформації і конструктивного розв'язання конфліктів, досягнення консенсусу, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх виконання;

— спільно визначати цілі діяльності, планувати, розробляти й реалізовувати соціальні проекти і стратегії індивідуальних та колективних дій;

— визначати мету комунікації, застосовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації, уміти емоційно налаштовуватися на спілкування з іншим.

Отже, особистість, якій притаманна *соціальна компетентність*, здатна до співробітництва в групі та команді. Вона усвідомлює механізми функціонування соціальної сфери життя громадянського суспільства та свою роль у ньому, намагається здійснювати активну діяльність щодо перетворення соціальної дійсності, готова самостійно приймати рішення й відповідати за їх наслідки, виявляє співчуття до оточуючих і піклується про довкілля.

До чинників впливу на формування соціальної компетентності вихованців можна віднести:

— безпосередні чинники (вплив сім'ї (родини), вплив учителів/вихователів, вплив друзів); Найбільш значущими факторами формування соціальної компетентності молоді є сім'я, найближче оточення, різні рівні закладів освіти, система

позашкільної освіти, зайнятість і робоче місце, самоосвіта й саморозвиток;

— опосередковані чинники (вплив політичної та економічної ситуації у країні, вплив релігійних поглядів, вплив медіа (засобів масового інформування та комунікації).

О. Литовченко розглядає соціальну компетентність вихованця закладу позашкільної освіти, як здатність доцільно діяти у соціальному середовищі на основі сукупності знань, вмінь, ціннісних орієнтацій, соціального досвіду; здатність до самореалізації індивідуального «Я» в межах суспільних вимог і морально-етичних принципів.

У позашкільній освіті соціальна компетентність передбачає формування активної життєвої позиції, адаптацію, готовність до безперервної освіти, конкурентноспроможність на ринку праці, потребу ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, підприємницьку діяльність.

Серед провідних педагогічних умов досягнення високого рівня сформованості соціальної компетентності є такі:

— налагодження партнерських стосунків між педагогом і вихованцями;

— створення емоційно-ціннісного поля взаємин «педагог — вихованець», «вихованці — педагог»; надання кожній дитині можливості самоствердження в найважливіших для них видах діяльності з максимальним розвитком їх здібностей і можливостей;

— доцільність і різноманітність видів соціальної взаємодії є не менш важливою умовою розвитку соціальної компетентності дитини. Сюди входять рольові ігри, моделювання різних соціальних ситуацій, робота в невеликих групах та в колективі, проектна діяльність тощо;

— забезпечення соціальної активності вихованців через соціальну практику; соціальна активність особистості;

— робота з конфліктними ситуаціями, завдання педагога — здійснювати конфліктологічну підготовку дітей, яка б допомогла

з'ясувати суть конфлікту, шляхи його вирішення або уникнення, можливі наслідки, набути досвіду раціональної поведінки в конфліктних ситуаціях;

— чітке структурування змісту діяльності педагога, що дасть можливість розробити цілісну систему педагогічних дій і впливів з метою підвищення ефективності формування всіх компонентів соціальної компетентності вихованців;

— створення відкритого, цілісного, емоційно комфортного, безпечного та ергономічного освітнього простору;

— індивідуалізація соціальної діяльності шляхом вивчення і розкриття інтересів і потенційних можливостей вихованців, створення умов для переживання ситуацій успіху від результатів виконаної діяльності через спеціально підготовлений зміст і відповідні педагогічні технології;

— застосування інтерактивних методів навчання, оскільки саме ці методи роботи націлені на формування навичок і набуття досвіду міжособистісної соціальної взаємодії учасників освітнього процесу, що сприятиме активізації індивідуальних мотивів і соціальної діяльності здобувачів позашкільної освіти.

Для організації і забезпечення необхідних умов для формування соціальної компетентності вихованців ЗПО використовують:

1. Технології особистісно-орієнтованого навчання — навчальної гри та різноманітних форм нестандартного заняття (заняття-диспут, заняття-суд, заняття-прес-конференція тощо). У процесі гри вихованці оволодівають досвідом діяльності, який подібний до того, що вони отримали б у дійсності.

Особистісно орієнтоване навчання спрямоване на вирішення ключових проблем гуманізації освітнього процесу, а саме:

— підвищення престижу освіти;

— розвитку у дітей стійкого інтересу до пізнання, бажання та вміння самостійно вчитися;

— подолання труднощів, викликаних генетично та соціально обумовленими відмінностями в рівні розвитку дітей;

— формування основ базової культури особистості.

2. Технології критичного мислення вихованці навчаються виробляти свій погляд на речі, сприймати іншу думку, виробляти комунікативні навички спілкування, поважати різні точки зору. Сприяє розвитку здатності вихованців досліджувати й обдумувати факти, події, оволодівати навичками пошуку, обробки і систематизації інформації.

Технологія розвитку критичного мислення націлена на формування таких освітніх навичок:

— використовувати такі мисленнєві операції як аналіз, синтез, оцінювання в роботі з різними джерелами інформації;

— ефективно здійснювати пошук інформації, використовуючи різні джерела, структурувати, систематизувати та критично оцінювати її;

— ставити запитання різних типів і відповідати на них, виходячи з особливостей джерела інформації або ситуації;

— відрізнити факти від думок, виявляти спрямованість і необ'єктивність інформації;

— знаходити, розуміти і оцінювати аргументи в текстах і висловлюваннях інших людей;

— будувати власні аргументи й оцінювати їх, використовувати контраргументи і спростування;

— брати участь у дискусіях і дебатах, ефективно відстоюючи свою позицію; — брати на себе відповідальність;

— будувати конструктивні взаєностосунки з іншими людьми;

— приймати обґрунтовані, виважені рішення, значить бути успішним.

3. Інтерактивні технології. Суть — педагог частіше виступає в ролі консультанта, спрямовує вихованців на активну діяльність. Інтерактивне навчання — це, насамперед, діалогове навчання, у ході якого формуються ключові компетентності.

Соціальні рольові ігри як засіб формування соціальної компетентності

Аліна АХАНКІНА,
практичний психолог,
керівник гуртка «Школа стійкості»

Гурток «Школа стійкості» працює за навчальною програмою з позашкільної освіти соціально-реабілітаційного напрямку «Соціальна успішність» (Безрук Катерина Олександрівна). «Схвалено для використання в освітньому процесі». Рішення експертної комісії з позашкільної освіти від 12.12.2022 (протокол № 3). Зареєстровано у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам за № 8.0017-2022.

Особливість навчальної програми «Соціальна успішність» полягає в тому, що здобувачі освіти отримають перший досвід переживань соціальної успішності та неуспішності, отримають можливість встановити причинно-наслідкові зв'язки між певною поведінкою, якостями особистості та соціальною успішністю. Тут закладаються основи соціальної поведінки та особисті якості, що визначають соціальну успішність.

Гурток дає можливість вихованцям самореалізуватись, визначити своє місце в гуртку, класі, сім'ї та соціумі; на перший план виходить формування здатності у здобувачів освіти до соціальної успішності, самостійного прийняття і втілення рішень.

Соціальна успішність

Здатність людини усвідомлювати себе в суспільстві як соціально повноцінного суб'єкта, самостійно визначати для себе цілі та досягати їх, про розвиненість усвідомленого почуття власної гідності, впевненість у своєму становищі в суспільстві.

Соціальна успішність – здатність людини усвідомлювати себе в суспільстві як соціально повноцінного суб'єкта, самостійно визначати для себе цілі та досягати їх, про розвиненість усвідомленого почуття власної гідності, впевненість у своєму становищі в суспільстві.

Особливого значення набуває процес формування соціальної успішності здобувачів освіти, саме у підлітковому віці (13-17 років), що характеризується: переходом від дитинства до дорослості, де особливо важливим для дорослих суб'єктів стоїть життєвий успіх, а також власна соціальна успішність та досягнення в мікро та макросоціумі, вибудовування позитивної комунікації з оточуючими людьми, активне включення до різноманітних соціальних взаємовідносини в рамках осмислення наслідків власних поведінкових моделей та продуктивної дії у злагодженій командно-індивідуальній роботі з оптимальними витратами та отриманими максимальними результатами.

Формування соціальної компетентності сприяє розвитку уявлень про себе як носія певних соціальних ролей; навичок ефективної співпраці, відповідальності за результати спільної діяльності, здатності бути активним членом суспільства.

Одним із завдань навчальної програми є формування соціальної компетентності – сприяє розвитку уявлень про себе як носія певних соціальних ролей; навичок ефективної співпраці, відповідальності за результати спільної діяльності, здатності бути активним членом суспільства.

Що ж таке соціально рольові ігри?

Соціальні рольові ігри – метод навчання та розвитку особистості, в якому учасники беруть на себе визначені ролі та взаємодіють у запропонованих ситуаціях.

Важливою умовою формування соціальної компетентності є доцільність і різноманітність видів соціальної взаємодії. Сюди входять соціальні рольові ігри, моделювання різних соціальних ситуацій, робота в невеликих групах та в колективі, соціальні історії (техніка, що використовує короткі розповіді для пояснення соціальних ситуацій та очікувань. Це допомагає дітям розуміти, як правильно реагувати в різних ситуаціях) тощо.

Що ж таке соціально рольові ігри?

Соціальні рольові ігри – метод навчання та розвитку особистості, в якому учасники беруть на себе визначені ролі та взаємодіють у запропонованих ситуаціях. Дозволяють формувати соціальну компетентність вихованців, розвивати комунікативні навички, критичне мислення, емоційну грамотність та здатність до колективної роботи. Допомагають відпрацьовувати поведінкові стратегії в умовах, наближених до реального життя. Вихованці можуть «приміряти» на себе різні соціальні ролі, відтворюючи певні ситуації, що дозволяє їм отримати досвід і розвинути соціальні навички.

Цінність означених ігор в тому, що порушується проблема, розподіляються ролі для пошуку рішень, презентація рішень.

Соціальна роль — це динамічна характеристика соціальної позиції, що виявляється у наборі моделей поведінки. Ті, у свою чергу, узгоджуються із соціальними очікуваннями, які задаються спеціальними нормами, зверненими від відповідної групи до людини з певною соціальною позицією.

Соціальна роль відображає динамічний аспект соціального статусу. Соціальна роль — це модель поведінки, яка об'єктивно задана соціальною позицією особистості в системі суспільних або міжособистісних відносин.

Соціальні ролі:

Імітація життєвих ситуацій (діти приміряють різні соціальні ролі, відтворюючи реальні життєві сценарії).

Розвиток соціальних навичок (сприяють формуванню комунікативних здібностей та емоційного інтелекту).

Безпечне середовище (діти можуть експериментувати з різними моделями поведінки без реальних наслідків).

Переваги соціальних рольових ігор:

Емпатія (Діти вчаться розуміти почуття інших, ставлячи себе на місце іншого).

Емпатія — це здатність однієї людини зосередитися на емоційному стані іншої людини, і розділити або відчувати його переживання, так немов би власні.

Комунікація (Розвиваються навички вербального та невербального спілкування).

Комунікація (від лат. *communicatio* — єдність, передача, з'єднання, повідомлення, пов'язаного з дієсловом лат. *communico* — роблю спільним, повідомляю, з'єдную, похідним від лат. *communis* — спільний) — це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів із метою передавання та одержання інформації.

Креативність (Стимулюється творче мислення та здатність вирішувати проблеми).

Креативність — (лат. *creatio* — створення) — творча, новаторська діяльність; новітній термін, яким окреслюються

творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості як незалежний фактор.

Тема: Самопізнання – перший крок до успіху!
Хто я і чим я відрізняюся від інших?

Гра «Супермаркет»
Мета: формування навичок самоаналізу, самопізнання, поглиблення знань одне про одного через розкриття якостей кожного учасника.

Організуючи освітній процес, прагну до того, щоб зробити його якомога ефективнішим, а саме, щоб здобувач освіти отримав не лише предметні знання і вміння, а й навчився жити у суспільстві, адаптуватися у ньому, досягати соціального успіху.

За навчальною програмою тема Самопізнання – перший крок до успіху! Хто я і чим я відрізняюся від інших? Пропоную вихованцям гру «Супермаркет».

Мета: формування навичок самоаналізу, самопізнання, поглиблення знань одне про одного через розкриття якостей кожного учасника.

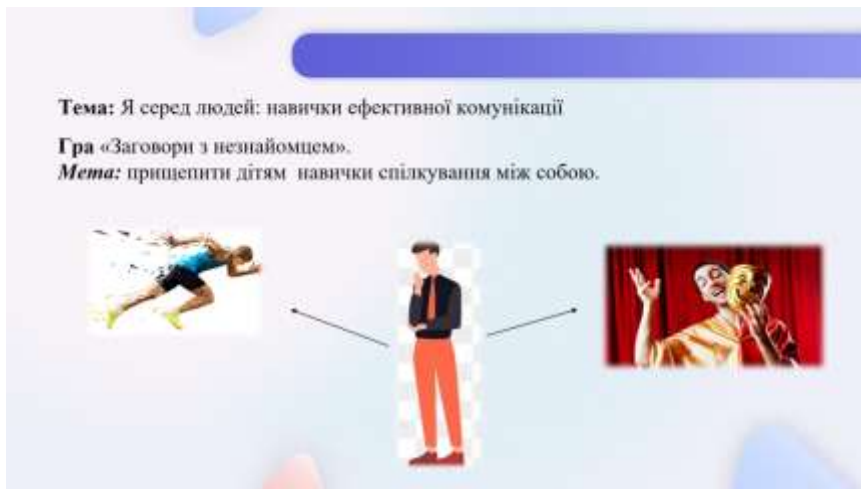
Розповідаю вихованцям, що вони знаходяться у супермаркеті, де можна продавати і купувати риси характеру. *Ролі – продавець, покупець.*

Пропоную записати рису характеру, яку хотіли б продати (негативну), та рису характеру, яку хотіли б купити (позитивну). Далі всі учасники по черзі зачитують те, що написали і кидають

їх чат. Пропоную кожному назвати номер послідовності написаного у чаті і роздаю (зчитую) по 2 кожному.

Обговорення:

- Які риси характеру вам дістались?
- Чи можете ви прийняти такі риси характеру?

Тема: Я серед людей: навички ефективної комунікації

Гра «Заговори з незнайомцем».

Мета: прищепити дітям навички спілкування між собою.

Два учасника.

Один – роль незнайомця (актор, спортсмен..., просто незнайома людина).

Другий – роль того, хто хоче познайомитись з незнайомцем. Його завдання — завести бесіду «з незнайомцем», який дуже йому сподобався і зацікавив.

Завдання «незнайомця» — відповідати на репліки і вступати в діалог.

Місцем спілкування може стати вагон поїзда, автобусна обстановка, каса магазину і т.д. На весь процес від початку діалогу і до прощання дається 3 хвилини.

Завдання дітей — побудувати в цей короткий проміжок ефективну взаємодію.

Гра «Ситуації»
Мета: формування навичок аналізу доброзичливого ставлення.

- Друг занедужав;
- Друг одержав погану оцінку
- Хтось зателефонував
- Тебе запросили у гості;
- Однокласник просить поділитися печивом;
- Ти не можеш виконати прохання друга;
- Друг штовхнув тебе;
- Ви зустрілися після розлуки;
- Ти втішаєш і розраджуєш друга.

«Ситуації»

Мета: формування навичок аналізу доброзичливого ставлення.

Необхідно знайти позитивні слова у запропонованих ситуаціях:

- друг занедужав;
- друг одержав погану оцінку;
- хтось зателефонував;
- тебе запросили у гості;
- однокласник просить поділитися печивом;
- ти не можеш виконати прохання друга;
- друг штовхнув тебе;
- ти заходиш до класу;
- ви зустрілися після розлуки;
- сусід тебе скривдив;
- ти втішаєш і розраджуєш друга.

Тема: Вимушене спілкування, неприємні співрозмовники, агресія і неадекватність.

Гра «Спокійні та агресивні відповіді»

Мета: формування адекватних реакцій у різних ситуаціях.

Ситуації:

- друг розмовляє з вами, а ви вже хочете йти;
- ваш колега відволікає вас від важливої справи, ставить запитання, які заважають працювати;
- вас хтось дуже образив.

Тема: Вимушене спілкування, неприємні співрозмовники, агресія і неадекватність. Гру «Спокійні та агресивні відповіді»

Мета: формування адекватних реакцій у різних ситуаціях.

Пропоную продемонструвати в заданій ситуації спокійні, впевнені та агресивні відповіді. Для кожного використовується лише одна ситуація.

Ситуації:

- друг розмовляє з вами, а ви вже хочете йти;
- ваш колега відволікає вас від важливої справи, ставить запитання, які заважають працювати;
- вас хтось дуже образив.

Тема: Я – обираю успішне завтра
Моя поведінка – відповідальна

Гра «Прокурори і адвокати»

Мета: формування свідомої відмови від шкідливих звичок та оволодіння технікою викорінення їх.

Тема: Я – обираю успішне завтра. Моя поведінка – відповідальна. **Гра «Прокурори і адвокати»**

Мета: формування свідомої відмови від шкідливих звичок та оволодіння технікою викорінення їх.

Дві підгрупи: ролі «прокурорів» і «адвокатів». Вибирають учасника, який на деякий час стає «обвинуваченим». Головне завдання «прокурорів» знайти слабкі строки «обвинуваченого».

Після аргументів «прокурорів» до розмови стають «адвокати», які говорять про всі чесноти і позитивні якості «обвинуваченого». «Обвинувачений» має право зачитувати (або давати запитання) любій із сторін, якщо він з чимось не погоджується чи йому щось незрозуміло в обвинуваченнях або захисті.

Ця гра сприяє самопізнанню дітей, корекції їх «Я образу» і самооцінки, вчить доброзичливо, аргументовано критикувати і конструктивно сприймати критику інших на свою адресу.

Гра «Лінія життя»

Мета: формування навичок відповідального прийняття рішень; сприяти усвідомленню своєї поведінки, розумінню власних вчинків; відпрацювати навички прийняття рішення.

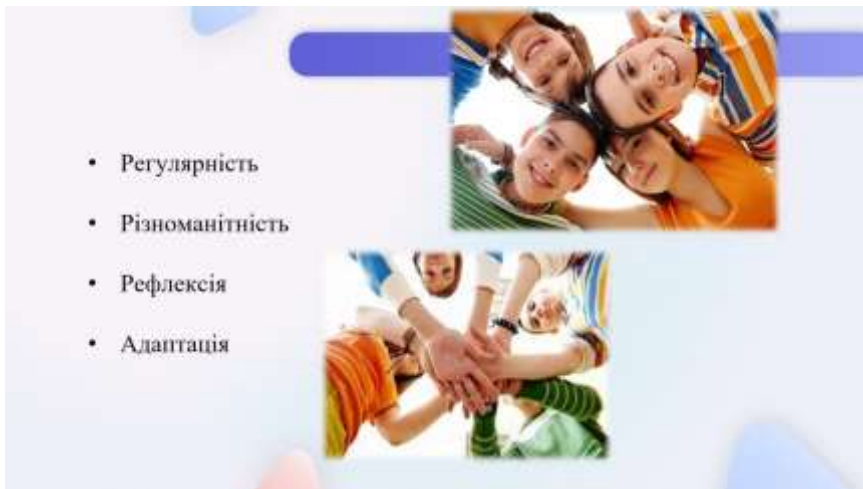

«Лінія життя»

Мета: формування навичок відповідального прийняття рішень; сприяти усвідомленню своєї поведінки, розумінню власних вчинків; відпрацювати навички прийняття рішення.

Пропоную намалювати свій життєвий шлях від народження до смерті у вигляді лінії. Коротко позначають події їхнього минулого, теперішнього та майбутнього. *Переходимо до асинхронного режиму та виконуємо завдання, на наступній зустрі синхронно* пропоную уявити, як зміниться сценарій їхньої лінії життя, якщо на певному етапі вони потраплять в алкогольну або наркотичну залежність.

Обговорення. Під час обговорення зробити акцент на негативному ставленні до зловживання психотропними речовинами.

- Регулярність
- Різноманітність
- Рефлексія
- Адаптація

Висновки: Як показала практика використання соціальних ролей з метою соціальної компетентності то тут важлива:

- Регулярність (Проводити соціальні рольові ігри регулярно для закріплення навичок).
- Різноманітність (Експериментувати з різними сценаріями та професіями для розширення досвіду дітей).
- Рефлексія (Завжди обговорювати е з дітьми їхні враження та отримані уроки після гри).
- Адаптація (Пристосовувати складність гри до віку та здібностей учасників).

Донецький обласний палац
дитячої та юнацької творчості

Компетентнісний підхід щодо економічної соціалізації особистості

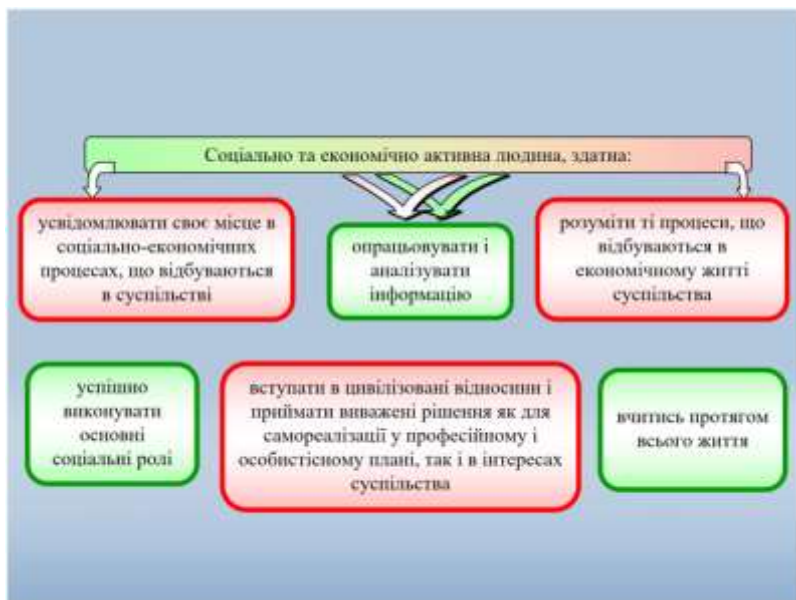

Людмила СКОРОПІСОВА,
керівник гуртка «Економічне краєзнавство»

Соціалізація особистості – одне із головних і найважливіших завдань суспільства, що охоплює усі соціальні процеси, завдяки яким індивід засвоює елементи культури, норми, знання, цінності, які дозволяють йому бути повноправним членом суспільства.

Інститути соціалізації, що стоять за впливом на соціалізацію людини на другому місці після сім'ї, це заклади освіти. Значна роль у цьому контексті належить закладам позашкільної освіти, діяльність яких охоплює вільний час дітей та молоді, заснована на принципі вільного вибору, особистісно орієнтованому підході до інтересів і здібностей кожного вихованця, є різноспрямованою та поліваріативною. Отже, такі інститути соціалізації як заклади позашкільної освіти орієнтовані на соціальне виховання, формування гармонійно розвинутої, соціально адаптованої особистості, що має високий рівень самореалізації у суспільстві.

Позашкільне середовище дійсно є важливим сегментом соціального буття підростаючої особистості, в якому вона вдосконалює набуті навчально-виховні здобутки і засвоює додаткові здібності та цінності, які необхідні для дорослого життя. Середовище ЗПО є засобом та технологією опосередкованого управління (через середовище) процесом соціалізації вихованця.

Необхідно звернути увагу на те, що сьогодні *актуальною є проблема формування соціально та економічно активної людини, здатної:*

- усвідомлювати своє місце в соціально-економічних процесах, що відбуваються в суспільстві;
- опрацювати і аналізувати інформацію;
- розуміти ті процеси, що відбуваються в економічному житті суспільства;
- успішно виконувати основні соціальні ролі;

— вступати в цивілізовані відносини і приймати виважені рішення як для самореалізації у професійному і особистісному плані, так і в інтересах суспільства;

— вчитись протягом всього життя.

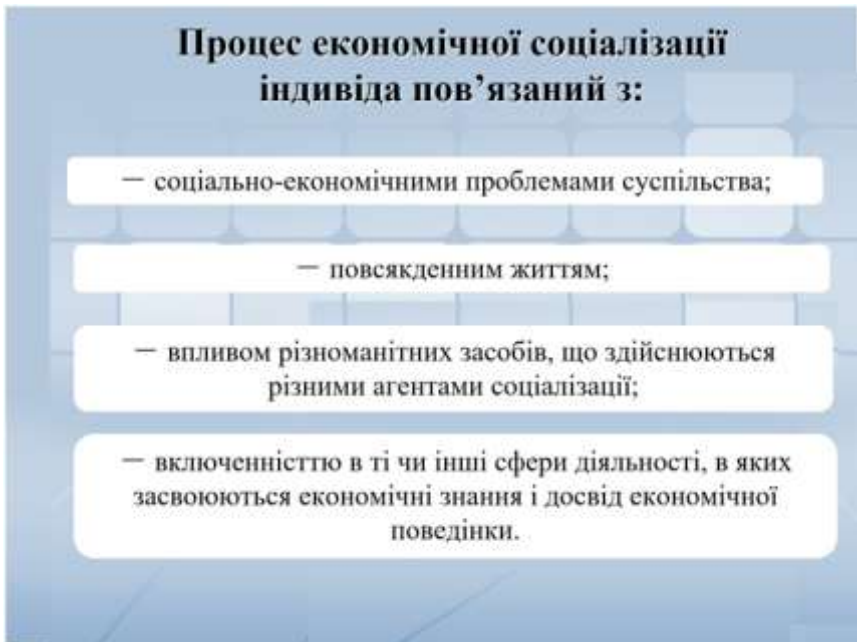
У процесі економічної соціалізації опановуються поняття про організовану й ефективну економіку, розвиток продуктивних сил і виробничих відносин, розкривається навколишній предметний світ, як світ духовних і матеріальних цінностей, як частина загальнолюдської культури і в процесі пізнання відбувається навчання відповідними формами поведінки, що веде до адаптації сучасної дійсності, дає змогу стати соціально повноцінною особистістю, правильно розуміти і оцінювати ті явища навколишнього життя, які мимоволі вторгаються в життя та сформувати економічне мислення.

Економічна соціалізація – безперервний динамічний процес економіко-психологічного розвитку особистості:

— процес входження в економічну сферу суспільства та формування економічного мислення, а саме усвідомлення сутності та значення економічних процесів; розкриття у цілісному вигляді економічних явищ теоретично і практично.

— процес інтеріоризації нової реальності. Включає пізнання економічної дійсності, засвоєння економічних знань, набуття навичок економічної поведінки та реалізацію їх в реальній дійсності.

Отже, в широкому розумінні економічну соціалізацію особистості можна розглядати як процес входження підростаючої людини в економічну сферу суспільства.

Процес економічної соціалізації індивіда пов'язаний з його соціальними умовами різного рівня, а саме з:

— *соціально-економічними проблемами суспільства* — взаємодією людини і природи (проблемою вичерпаності

ресурсів, екологічною проблемою); проблемами всередині людського суспільства (проблеми подолання бідності, продовольча проблема, загроза ядерної війни, демографічна проблема);

— *повсякденним життям* — стилем і умовами життя різних груп людей, які дозволяють зрозуміти минулі суспільства, через реконструкцію повсякденних подій, аналізувати інші більш складні елементи, такі як цінності, мораль і уявлення про добро і зло;

— *впливом різноманітних засобів*, що здійснюються різними агентами соціалізації, які формують основні властивості особистості, завдяки процесам навчання, комунікації, прилучення до культури за допомогою яких людина соціалізується.

На особистість має вплив — *включеність його в ті чи інші сфери діяльності*, в яких засвоюються економічні знання і досвід економічної поведінки.

Це сфера діяльності:

— в зміні навколишньої дійсності, включаючи природу і суспільство — (виробнича, наприклад створення товарів для суспільного споживання та соціально-перетворювальна — державні реформи, участь у виборах тощо);

— духовна діяльність яка прагне змінити людську свідомість як в особі однієї людини, так і усього суспільства: ціннісна (світоглядна); планування майбутнього;

— пізнавальна (отримання знань про навколишній світ).

Освітній процес спрямовано на:

- підвищення рівня економічної соціалізації, соціальної компетентності вихованців;
- формування життєвих та економічних компетенцій, необхідних в практичній діяльності;
- формування навичок раціональної споживчої поведінки;
- розвиток раціонального соціально-економічного мислення.

Освітня діяльність в гуртку здійснюється за навчальною програмою з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Економічне краєзнавство» (автор Фурманюк Оксана Леонідівна).

У підлітковому віці в період активної соціалізації діти зустрічаються з різними економічними поняттями, законами, відносинами. У цей період починають формуватися такі соціально та економічно значущі якості особистості, як відповідальність, діловитість, ощадливість, економність, підприємливість.

Актуальність проблеми економічної соціалізації зумовлена тим, що більшість вихованців після повномасштабного російського вторгнення опинилася за кордоном, в нових економічних умовах, в новому соціокультурному середовищі країни реципієнта.

Враховуючи зазначене, свою діяльність спрямовую на:

- підвищення рівня економічної соціалізації, соціальної компетентності вихованців;
- формування життєвих та економічних компетенцій, необхідних в практичній діяльності;
- формування навичок раціональної споживчої поведінки;
- розвиток раціонального соціально-економічного мислення.

При проведенні практичних занять перевага надається економічним дослідженням та дослідницькій роботі. Враховуючи зазначене, на заняттях використовую дискусійні, проблемно-пошукові (дослідницькі, пошукові) методи навчання.

Відмінною рисою цих методів є постановка перед вихованцями питання (проблеми), на який вони самостійно шукають відповідь, «роблять відкриття», формують теоретичні висновки.

Дослідницький метод полягає в тому, що вихованці самостійно здійснюють навчальні дослідження, а потім на занятті презентують результати і обґрунтовують або підтверджують цим матеріалом теоретичні положення курсу.

Сутність такого методу передбачає наступне:

- спостереження з подальшою постановкою питань;
- прийняття можливих рішень;
- дослідження наявних висновків і вибір з усіх лише одного як найбільш ймовірного;
- додаткову перевірку висунутої гіпотези і її остаточне затвердження.

Отже, дослідницький метод навчання – це спосіб міркування при отриманні конкретних фактів під час самостійного спостереження і вивчення об'єктів школярами.

Задачі з економічним змістом

Швидкість роботи називають **продуктивністю праці**.

У задачі продуктивність праці N складає 3 сторінки за годину, а T час — 4 сторінки за годину.

Обсяг роботи дорівнює **продуктивності праці**, помноженій на **час виконання роботи**.

A — обсяг роботи
 N — продуктивність праці
 t — час виконання роботи

Формула роботи

$$A = N \cdot t$$

$$N = A : t$$

$$t = A : N$$

Продуктивність праці дорівнює **обсягу роботи**, поділеній на **час її виконання**, а **час виконання роботи** дорівнює **обсягу роботи**, поділеній на **продуктивність праці**.

Задача №1.

Відстань від Слов'янська до Кисва 661 км автомобіль марки KIA Cadenza 2.4 MPI проходить за 7 год.

Розрахуйте вартість подорожі для однієї людини в обидва кінці, якщо на кожні 100 км витрачається 8,5 л бензину, а 1 л бензину коштує 42 грн.

Складіть задачі (усно) та знайдіть невідому величину.

1) Вартість товару, C	156 грн		180 грн
Ціна товару, a	13 грн/кг	24 грн/од.	
Кількість товару, n		8 од.	4 л
2) Робота, A	20 дерев		180 пляшок
Продуктивність праці, N	4 дер/год	115 спів/хв	
Час роботи, t		4 хв	6 хв

Задачі з економічним змістом розвивають здатність аналізувати ситуацію в реальному житті й приймати самостійні рішення, сприяє подоланню розриву між потребами життя й освітнім процесом, допомагає розкрити для вихованців змістовну сторону економічних понять.

Економіка або економічні науки — комплекс наукових дисциплін про господарство, а саме про організацію та управління матеріальним виробництвом, ефективне використання ресурсів, розподіл, обмін, збут і споживання товарів та послуг. Задачі економічного змісту — це задачі про вартість товару, задачі на роботу, задачі, пов'язані з бюджетом сім'ї, можливості здійснення масштабних покупок, задачі на податки, роботу банків, ведення фермерського господарства, використання природних ресурсів рідного краю тощо.

Питання економічного змісту

1. Які матеріали використовують для виробництва банківської папери?

1. Дюралюм
2. Лино і шовк
3. Бавовна і лляна
4. Бомбаз і папір

2. До якого галузки потрапляє банкнота, у справжності якої ви сумніваєтесь. Що варто зробити, щоб перевірити, чи вона не підроблена?

1. Порівняти її баннотом такого самого номіналу зі свого гаманця та зважити шість робочих сторінок – якщо не знайдено, то вона справжня.

2. Піднести ближче до очей папір – якщо фарба на папері залишає кольоровий слід, то вона справжня.

3. Відкрити банкноту на дошку, подивитися на неї крізь скляку, знявши кут паперу банкноти – якщо на склянці та побачена ледяна облямівка, то вона справжня.

4. Почекати банкноту і послухати, який звук видає папір – якщо дзвенить, то вона справжня.

3. Ви знайшли спеціальні адямакові моделі у двох різних магазинах. Вони ціна становить 15000 грн. Одна замість запропонованої знижки в суму 2000 грн, а іншої – в розмірі 15%. Які умови вигідніші?

1. Знижка в суму 2000 грн.
2. Знижка в розмірі 15%.
3. Обидві знижки однаково вигідні.

4. Як елементи запиту банкноти від фальшування можна побачити, поглянувши на неї проти світла?

1. Видимий знак у вигляді португальського корабля.
2. Золотий стручок.
3. Наскрізьні елементи.
4. Усі відомі елементи.

5. Ви отримали повідомлення у Facebook від друга, який просить, терміново переказувати 1000 грн на його картку, оскільки він потрапив у залу. Що слід зробити в такій ситуації?

1. Негайно допомогти та переказувати кошти другом.
2. Зв'язатися з другом те, що можете допомогти по іншій, щоб переконатися, що саме саме він, а не хтось інший.
3. Підтримати рішення користувача переказувати гроші суму грошей.

4. Переказувати гроші суму грошей, ніж просить друг, якщо знаходити додаткові витрати.

6. Який державний орган проводить моніторинг перевірку справжності банкнот грошей?

1. Національний банк України.
2. Міністерство фінансів України.
3. Міністерство економіки України.
4. Міністерство фінансів України.

7. Як фінансові установи, крім банків, можуть захистити гроші від підробки?

1. Страхувати гроші.
2. Кредити гроші.
3. Тільки банкам.
4. Тільки компаніям.

Питання економічного змісту, розв'язання економічних ситуацій виступають як самоконтроль, як підтвердження правильності вибору відповіді на поставлені питання економічного змісту, елементарних економічних ситуацій, складання та розв'язування задач з економічним змістом.

Нестандартні завдання

Незнайдені історичні скарби України:

Варязькі скарби у Лаврі, Коштовності кримського хана Шагін Герая, Давньоскіфське золото, Скарби гетьмана Мазепи, Золото Богдана Хмельницького, Спадщина Павла Полуботка, Скарби Олекси Довбуша Козацька казна з острова Хортиця, Скарби князя Єремії Вишневецького, Золото Данила Апостола, Золоті соверени «Чорного принца», Червінці Нестора Махно, Золотий запас Держбанку СРСР.

Нестандартні завдання з економічною інформацією таких як — організація «Виставки грошей» (грошові одиниці України та інших країн), «Історії грошового обігу України: таємниці скарбів та витоки заощаджень» за матеріалами музею грошей Національного банку України, сприяють усвідомленню змісту економічної термінології, підвищують інтерес до економічних питань, сприяють загальному розвитку вихованців, розширюють їх кругозір.

Екскурсія — це вид навчальної роботи, при якому навчання проводиться на натуральному природному або виробничому об'єкті поза межами закладу освіти.

Екскурсія є організованою формою навчання і одночасно методом навчання.

Навчальне значення екскурсії полягає в тому, що під час екскурсії здійснюється реалізація дидактичних принципів зв'язку з життям, політехнічного навчання, наочності і т. п.

Віртуальні екскурсії та екскурси в реальному часі, як одна із форм навчання з використанням цифрових технологій, дає можливість вихованцям побачити красу нашої країни та світу, розширити світогляд, познайомитися з економікою, різними культурами, подивитися на світ і власне життя по-іншому («Історія банківської системи світу», «Як живуть інші народи» (особливості економічного господарювання в різних країнах).

Віртуальні екскурсії розширюють кругозір вихованців, розвивають спостережливість, вміння помічати дрібниці та

цінувати їх, виробляють практичні вміння та навички орієнтування в просторі. Виховне значення екскурсій полягає в тому, що спостереження взаємозв'язку та взаємообумовленості у світі виховує у вихованців основи матеріалістичного світогляду, викликає інтерес та почуття любові до рідного краю, формує навички роботи в колективі.

Навчальні екскурсії є необхідними складовими освітнього процесу. Вони передбачають створення умов для наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження вихованцями явищ природи і процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду дітей, формування в них життєво необхідних компетенцій.

Навчальні дискусії

Дискусія «Що для мене гроші?»

Закінчіть речення:

- Для того, щоб було багато грошей, потрібно...
- Великі гроші – це результат...
- Я заробляю стільки, бо...
- Через гроші...
- Якщо я багато зароблятиму, швидше за все, у мене не буде/я не буду...

По кожному пункту, на який ви відповіли:

- Знайдіть у кожному реченні стійке переконання.
- Дайте відповідь чесно: заважає мені це переконання чи допомагає?
- Якщо заважає - поясніть собі, чому це теоретично може бути не так.

Подумайте, що гроші означають для вас.

Поставте собі ці питання:

- У чому цінність грошей? (Навіщо вам гроші? Що вони можуть дати? Чим вони корисні? Що ще за допомогою грошей можна зробити?)
- Що цінніше, ніж гроші? (Що не можна купити за гроші?)
- Чи означає це, що гроші нічого не важливі, якщо існує те, що цінніше, ніж гроші?

Що вони думаєте:

- про гроші в цілому,
- про роль грошей у житті,
- про те, як гроші заробляють.

Дискусія – дієвий метод обговорення питання, що вивчається. Вона передбачає колективне обговорення якоїсь спірної проблеми, під час якого пізнається істина.

«Сутність дискусії, – на думку Ч. Купісевича, – полягає в обміні думками на певну тему між учителями й учнями або тільки між учнями». Ці думки можуть бути як власними, так і спиратися на погляди інших людей. Ефективну дискусію характеризує розмаїття думок, бажання відшукати найбільш прийнятний варіант розв’язання дидактичної проблеми й активна участь у ній співрозмовників. Дискусія вимагає від вихованців не простої відповіді на запитання, а навпаки – обґрунтованого, емоційно забарвленого та змістовного варіанта розв’язання дидактичної проблеми, ясного і чіткого висловлювання своїх думок.

Навчальні дискусії як метод навчання, який передбачає організацію спільної мовної діяльності з метою пошуку ефективного розв’язання певної проблеми на економічну тему; її аналізу, пояснення та зіставлення протилежних висловлювань вихованців («Що для мене гроші?», «Чи знаєш ти ціни», «Аукціон знань» тощо).

Ігри-презентації, стратегії

Головна мета фінансових ігор — наочно показати гравцеві:

- наскільки раціонально він використовує гроші;
- плюси й мінуси прийняття життєво важливих рішень, без шкоди для гаманця;
- які можливості варто використовувати, щоб розбагатіти, а які краще обходити стороною.

Ігри-презентації, ігри-стратегії — презентація власного, групового чи колективного проєкту з виконанням різних соціально-економічних ролей та з розкриттям економічних відносин і процесів («Монополія», «Бізнес сходи», «Мегаполіс» тощо).

Ділові та рольові ігри економічної спрямованості для сприйняття розширення соціального досвіду вихованців гуртка (комунікації, взаємодії, прийняття обґрунтованих рішень); формування у вихованців особистісних якостей, необхідних для успішних соціально-економічних взаємин («Професії. Топ 10 професій сьогодення», «Що сталося б, якби...», «Поведінка споживача» та інші).

Участь вихованців у різних іграх сприяє засвоєнню нових моделей поведінки і форм спілкування; знаходженню адекватного вирішення ситуації при зустрічі з життєвими труднощами, аналізувати свою поведінку тощо.

Соціальна активність як фактор формування громадянина-патріота

Євгенія ЖЕНКУЛ-ЧЕРНЯК,
керівник гуртка «Юні скаутки»
Донецького ОЦДЮТ

Однією із найбільш поширених форм активності особистості виступає її соціальна активність, тобто спосіб існування і розвитку особистості як суб'єкта суспільного життя, заснований на її свідомому прагненні до зміни соціальних умов і формуванню власних якостей (здібностей, установок, ціннісних орієнтацій).

Проблема соціальної активності молоді актуалізована у Концепції розвитку освіти України на період 2015/2025 років, в Законі України «Про освіту», де зазначено, що завдання виховання молоді як соціально активних громадян полягає в їх підготовці до самостійного суспільного життя, наданні допомоги в особистісному самовизначенні, формуванні соціальних умінь та досвіду соціальних відносин.

Активність особистості, на думку В. Радула, – діяльне ставлення особистості до світу, здатність створювати суспільно значущі перетворення матеріальної і духовної сфер на основі засвоєння історичного досвіду людства; реалізація у творчій діяльності, вольових актах, спілкуванні. Формується активність особистості під впливом навколишньої дійсності й виховання.

Соціальна активність

Соціальна активність — характеристика способу життєдіяльності соціального суб'єкта, що полягає у свідомій спрямованості його дій на перетворення соціальних умов відповідно до актуальних потреб, інтересів, цілей та ідеалів, у реалізації соціальних ініціатив, участі у вирішенні соціальних проблем, формуванні у себе необхідних соціальних якостей.

Соці́альна активність (від лат. *activus* — діяльний) — характеристика способу життєдіяльності соціального суб'єкта, що полягає у свідомій спрямованості його дій на перетворення соціальних умов відповідно до актуальних потреб, інтересів, цілей та ідеалів, у реалізації соціальних ініціатив, участі у вирішенні соціальних проблем, формуванні у себе необхідних соціальних якостей.

Соціальна активність виражає рівень соціальних потенцій суб'єкта, його культуру, вміння, знання та навички, здатність охоплювати своєю діяльністю навколишній світ, змінювати його і разом з ним самого себе.

Соціальна активність характеризується не тільки усвідомленням та прийняттям інтересів суспільства і певних спільнот, а й готовністю та вмінням реалізовувати ці інтереси, активною діяльністю самостійного суб'єкта. Важливими ознаками соціальної активності особистості є сильне, стале прагнення впливати на соціальні процеси та дієва участь у суспільних справах, прагнення змінити, перетворити або, навпаки, зберегти, зміцнити існуючий соціальний лад, його форми та елементи.

«Диференційована соціальна група, яка набуває рис соціальної спільноти та має специфічні соціально-психологічні, соціальні, культурні й інші особливості, у тому числі способу життя, перебуває у процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної та культурної реальності» (А. Гулевська-Черниш)

Молодь – це рушійна сила будь-якого суспільства. А. Гулевська-Черниш, визначає молодь, як «диференційовану соціальну групу, яка набуває рис соціальної спільноти та має специфічні соціально-психологічні, соціальні, культурні й інші особливості, у тому числі способу життя, перебуває у процесі соціалізації, має свій соціальний вік і відповідно до потреб часу має бути творцем або зачинателем нової соціальної та культурної реальності» (А. Гулевська-Черниш)

Наша увага до соціальної активності вихованців пов'язана з тим, що вона сприяє також гармонійному розвитку юної особистості, її соціального самоздійснення, всеохоплюючій, активній взаємодії з оточуючим світом. Соціальна активність розглядалася нами як поле для розкриття, вираження, утвердження особистої «Я-концепції» дитини, її творчих здібностей, як інструмент життєрадісної впевненості вихованця у своїх силах, збільшення його духовного світу, завдяки єдності «енергії думки» соціуму та сприяє формуванню громадянина-патріота.

Студентська молодь, що перебуває в активному стані реалізації потреб і запитів і є відкритою і здатною до опанування нового досвіду в усіх сферах, виступає активним суб'єктом в опануванні європейських практик з розвитку соціальної активності. Від тих напрямів, арсеналу методів, засобів організації діяльності зі студентською молоддю, спрямованих на забезпечення компонентів соціальної активності, залежить ефективність соціального виховання студента як дієвого суб'єкта у соціальному згуртуванні українського суспільства.

Зважаючи на те, що саме молодь є майбутнім суспільства, і її дії та переконання можуть суттєво впливати на формування спільних цінностей та ідентичності, важливими є такі **напрями соціальної активності молоді**:

- соціальна активність у науковій сфері;
- соціальна активність вихованців щодо допомоги учасникам АТО та вимушеним переселенцям (робота у волонтерських організаціях);
- соціальна активність у спортивній сфері;
- соціальна активність в екологічній сфері.

Соціальна активність у науковій сфері

Освітня діяльність здійснюється за навчальною програмою «Юні скаути» (автор Альона Майдибура). Мета навчальної програми полягає у формуванні компетентностей за військово-патріотичним напрямом позашкільної освіти, розвитку особистості на засадах принципів української національної та громадянської ідентичності, поваги до історії та традицій українського народу.

Одним із завдань навчальної програми є формування соціальної компетентності, яка сприяє соціальній адаптації, формуванню відповідального ставлення до навколишнього середовища; усвідомленню історичних та культурних традицій рідного міста, краю, держави.

Програмою передбачено вивчення теми «Основи дослідницької діяльності». Теоретична частина передбачає вивчення видів дослідницької діяльності, обрання тем досліджень відповідно до уподобань кожного вихованця.

Результат — вихованці беруть участь у науково-практичних конференціях, проєктах де презентують свої наукові пошуки/дослідження, обмінюються ідеями та знайомляться з новими підходами в різних галузях науки.

Так, вихованка гуртка, Карпова Варвара, брала участь у науково-практичній конференції «Пошуки. Знахідки. Відкриття!» (тема дослідження «Зародження скаутингу в Україні»), Стальніченко Валерія є фіналістом Всеукраїнського літературно-мистецького проєкту «Успіх усупереч».

Соціальна активність у спортивній сфері

Зміст навчальної програми передбачає фізичне удосконалення у відповідності до вікових (10-18 років) та фізичних можливостей вихованців.

Соціальна активність молоді у спортивній сфері охоплює низку ініціатив, спрямованих на популяризацію спорту, розвиток здорового способу життя, підтримку спортивних заходів та інтеграцію різних груп населення через спорт.

Результат — вихованці створюють відео-роліки та стінгазети спрямовані на підвищення обізнаності про переваги спорту, здорового харчування та профілактики шкідливих звичок.

Майже в кожному місті України, проходив Всеукраїнський забіг «Шаную Воїнів, біжу за Героїв України», вихованці, які мали змогу та бажання, долучилися до забігу.

Трофимова Злата – професійно займається « Pole sport » приймає активну участь в спортивних змаганнях «Чемпіонат Донецької області зі згинання та розгинання рук в упорі лежачи», «Чемпіонат Донецької області з присідання на одній нозі за 1 хвилину», використовує соцмережі для просування спортивного контенту, створила блог, де ділиться досвідом, тренуваннями, історіями успіху, мотиваційними порадами для тих, хто прагне покращити своє фізичне здоров'я.

Соціальна активність у екологічній сфері

У навчальній програмі зазначається, що формування соціальної компетентності передбачає формування відповідального ставлення до навколишнього середовища. Враховуючи зазначене, передбачено вивчення екологічних проблем сучасності. У теоретичній частині вихованці вивчають поняття, класифікації, основні групи екологічних проблем і основні екологічні проблеми України. Практична частина — соціальна активність в екологічній сфері.

18 вересня, кожного року Україна разом з мільйонами активістів 180 країн світу виходить на Всесвітній день прибирання «World Cleanup Day». Українці з міст та містечок,

сіл та селищ об'єднались заради досягнення спільної мети – порятунку планети від сміття.

Вихованці гуртка «Юні скаути», які знаходяться у Краматорську, також доєднались до цієї акції та провели прибирання від сміття території парка «Ювілейний», а всі інші, прибирали території там де знаходяться.

Варто наголосити на тому, що соціальна активність тісно взаємопов'язана, а деколи нерозривно пов'язана з такими поняттями, як діяльність у розв'язанні соціально значущих проблем, соціальна відповідальність, життєва позиція. Тим паче, що за скаутським законом у скаута є «Обов'язок перед іншими і перед собою» - це означає прагнення до жертвовності кожного скаута і готовність в будь-яку мить допомогти іншій людині, яка того потребує. Реалізація цього обов'язку відбувається через участь у різноманітних волонтерських програмах, у медичних службах тощо. Обов'язок перед собою означає дотримання норм особистості гігієни, фізичної і розумової правності і прагненні самовдосконалення.

Соціальна активність вихованців щодо допомоги учасникам АТО та вимушеним переселенцям є важливим напрямом волонтерства, спрямованим на підтримку тих, хто постраждав від збройних конфліктів та потребує допомоги в адаптації.

Вихованці допомагають у зборі речей першої необхідності, продуктів харчування, одягу, медикаментів та іншої допомоги для військових і переселенців.

Вихованці, яким є 18 років, здають плазму для порятунку життів. Як важлива підтримка зараз багатьом нашим землякам, не треба пояснювати. І звісно ці донації благодійні.

Вихованка, Стальніченко Валерія, організувала художню виставку в м. Черкаси, яка допомагає у зниженні рівня стресу. Вихованці гуртка — Добрий Артем, Мирошниченко Поліна, Стальніченко Валерія, розмальовували бомбосховище у школі м. Черкаси. У 2022 та 2023 роках брали участь (виставляють лоти) у благодійних аукціонах «Наближаємо Перемогу». Організують інформаційні кампанії у соціальних мережах, які підвищують обізнаність суспільства про проблеми ветеранів та переселенців, а також збирають кошти на підтримку цих категорій.

Ці напрями волонтерської діяльності сприяють створенню сприятливих умов для реінтеграції ветеранів і переселенців, забезпечуючи підтримку та допомогу у подоланні викликів, з якими вони стикаються у нових життєвих обставинах.

Отже, соціальна активність вихованців – це взаємодія із суспільством, що супроводжується успішним функціонуванням у соціальному середовищі, свідомим прагненням до здійснення соціальної діяльності. А передумовою свідомої соціальної активності виступає усвідомлений вибір особистістю можливостей своєї участі в суспільному житті.

Всі презентовані напрями соціальної активності вихованців допомагають їм активно впливати на розвиток суспільства, знаходити однодумців і розвивати навички, корисні для їхнього професійного й особистого зростання. Бути громадянином-патріотом.